

Geachte leden van het Dagelijks Bestuur,

Bij deze verzoeken de Stichting het Cuypersgenootschap en de Erfgoedvereniging Bond Heemschut u om de Aireystrook langs de Burgemeester de Vlugtlaan in Amsterdam Nieuw-West (Hilbert van Dijkhof, Hans Katanhof, Jacob Frankhof, Jan Postmahof, Leo Frijdahof, Badrianhof, Leendert Valstarhof, Johannes Poststraat, De Tourton Bruynsstraat ), bestaande uit 13 woonblokken en 6 kleine winkelblokjes, conform de vigerende erfgoedverordening aan te wijzen tot gemeentelijk monument. Wij verzoeken u de vereiste procedures conform de erfgoedverordening op te starten.

De aireywoningen werden in 1952-1953 gebouwd naar ontwerp van het architectenbureau van J.F. Berghoef in de toen nieuw aangelegde tuinstad Slotermeer.

Na de vaststelling van het Algemeen Uitbreidingsplan (AUP) van 1935 werd in 1939 als eerste uitwerking het plan voor de wijk Slotermeer vastgesteld. De naam is ontleend aan het vroegere Slootermeer dat in 1644 werd drooggelegd. Sindsdien lag hier de Sloterdijkmerpolder die tussen 1948 en 1956 werd vergraven tot Sloterplas. Als gevolg van de Tweede Wereldoorlog werd de bouw van Slotermeer met meer dan tien jaar vertraagd. De eerste paal werd geslagen op 1 december 1951. In het najaar van 1952 konden de eerste woningen in gebruik genomen worden. Op 7 oktober 1952 werd de eerste Amsterdamse Tuinstad buiten de Ringspoorbaan geopend door Koningin Juliana.

De aireystrook omvat dertien woonblokken aan de noordkant van de Burgemeester de Vlugtlaan in Slotermeer en zes blokjes losse winkelwoningen aan de De Tourton Bruynsstraat en Johannes Poststraat. Dit ensemble is in de jaren vijftig gerealiseerd naar een ontwerp uit 1951 van architect J.F. Berghoef. De bebouwing is gerealiseerd met het Nemavo-Airey-systeem. Dit bouwsysteem is de Nederlandse versie van het Engelse Airey-bouwsysteem. Aireyflats bestaan uit een skelet van beton en staal, waarbinnen de muren met prefab Aireyblokken worden opgetrokken. De blokken zijn aan de binnenzijde afgewerkt met houtvezelplaat. Kozijnen en dakspanten zijn van staal, het dakbeschot is van hout, bedekt met bitumen. Het Airey-systeem is één van de vele bouwsystemen die na de oorlog werden ontwikkeld. Men hoopte door nieuwe bouwtechnieken in te zetten een snelle oplossing te kunnen vinden voor de grote woningnood in het naoorlogse Nederland. Het architectenbureau van J.F. Berghoef had in Nederland het patent op het airey-systeem. In vele steden realiseerde zijn bureau aireywoningen. Anno 2013 zijn veel aireywijkjes al weer gesloopt.

Voor de tuinstad Slotermeer maakte Berghoef in 1951 voor een zestal woningbouwverenigingen een plan bestemd voor twee bouwlocaties; aan de Burgemeester de Vlugtlaan en de Burgemeester Fockstraat. Als eerste bouwde men de vier blokken aan weerszijden van de Burgemeester Fockstraat. Iets later volgde het tweede deel van het project, de bouw van de 13 blokken tussen de Burgemeester de Vlugtlaan en de De Tourton Bruynsstraat/Johannes Poststraat. Bij de 13 woonblokken realiseerde men ook 6 kleinere woon-winkelblokjes. In een poging de al te rigide rechte plaatsing van open bouwblokken te doorbreken werd gekozen voor een afwisseling tussen schuine en rechte plaatsing van de aireyblokken.. Deze plaatsing was begin jaren vijftig zeer vernieuwend. De 13 bouwblokken werden van oost naar west achtereenvolgens gebouwd voor de woningbouwverenigingen Dr. Schaepman, Onze Woning, Eigen Haard en Rochdale.

De 13 blokken tellen drie woonlagen onder een plat dak. Op de begane zijn tussen de woningen bergingen aangebracht. De woningen en de bergingen kan men betreden door sobere houten deuren. De gevels zijn opgetrokken met lichte aireyblokken. In de gevels zitten ranke stalen raamprofielen met een maatvoering die identiek is aan de maatvoeringen van het aireysysteem. Aan de achterzijde, de zijde met zicht op het groen, zijn balkons aangebracht. De gevels worden beëindigd door een eenvoudige doch sierlijke houten dakrand. De 6 winkelblokjes aan de De Tourton Bruynsstraat zijn eveneens opgetrokken met het aireysysteem. De blokjes hebben een flauw zadeldak en bestaan uit een woning met ruimte voor bedrijvigheid. De bedrijfszijde is transparant, het woongedeelte heeft een meer gesloten gevelbeeld, vergelijkbaar met de flatblokken. Voor een uitvoerige beschrijving van het aireysysteem (in Amsterdam) verwijzen wij u naar de publicatie *Pracht in Prefab - Het Nemavo-Aireysysteem in Amsterdam, Amsterdamse Raad voor de Monumentenzorg, 2004*.

De verschillende eigenaren hebben de aireyblokken in de loop van de tijd verschillend behandeld. Een aantal blokken is aan de buitenzijde nog volledig in originele staat. Bij een grote groep is de gevel echter op een later datum gesausd. Door deze verflaag te verwijderen krijgen de blokken hun oorspronkelijke uitstraling terug. Twee blokken zijn in de jaren tachtig voorzien van buitenisolatie. Bij een aantal blokken zijn de oorspronkelijke ramen aangetast of verdwenen.

De aireyblokken zijn sinds enkele jaren onderdeel van het beschermde stadsgezicht het 'Van Eesterenmuseum'. In 2007 is het gebied aan weerszijden van de Burgemeester De Vlugtlaan in Amsterdam Sloterveer aangewezen als beschermd stadsgezicht. Aanleiding hiervoor was de bedreiging van dit karakteristieke naoorlogse cultureel-historisch erfgoed als gevolg van de stedelijke vernieuwingsoperatie van stadsdeel Nieuw-West. Het buitenmuseum is een 'levend' openluchtmuseum, met een 'collectie' bestaande uit woningen, plantsoenen, scholen, winkels, parken, pleinen en straten. Het gebied vormt een hoogtepunt in de naoorlogse stedenbouw en architectuur in Amsterdam. Het museumgebied is een stedenbouwkundig en architectonisch gaaf bewaard voorbeeld van een wederopbouwwijk. Verschillende woningtypen, bouwtechnieken en architectuurstijlen zijn hier zichtbaar in een ontspannen en gevarieerde tuinstedelijke verkaveling. Door hun ligging aan de Burgemeester de Vlugtlaan, een belangrijke doorgaande weg, zijn de aireyblokken in feite het gezicht van dit beschermde stadsgezicht. Door de kenmerkende verkaveling, het typische bouwsysteem en de vriendelijke uitstraling van de architectuur zijn ze een perfecte illustratie van de optimistische jaren vijftig. De kwaliteiten van de aireystrook hebben mede bijgedragen aan het feit dat juist Sloterveer-Noord een beschermd stadsgezicht is geworden. Sinds enige tijd maakt de aireystrook bovendien onderdeel uit van het door de Rijksdienst Cultureel Erfgoed erkende wederopbouwgebied de Westelijke Tuinsteden. Deze aanwijzing bevestigt het landelijke belang van dit gebied en de noodzaak om zorgvuldig om te gaan met de kwaliteiten van de Tuinsteden.

De aireywoningen zijn monumentwaardig om de volgende redenen:

- Stedenbouwkundig vanwege de opvallende schuine plaatsing van de blokken, één van de eerste pogingen om meer speelsheid aan te brengen in de vernieuwende maar ook wat rigide verkaveling van het AUP;
- Architectuurhistorisch als goed voorbeeld van naoorlogse systeembouw met het Nemavo-Airey-systeem; een voor de bouwtijd vernieuwende oplossing voor de grote woningnood en vanwege de sobere maar hoogwaardige vormgeving van de architectuur
- Vanwege de beeldbepalende betekenis van de woonblokken voor het Van Eesterenmuseum, een beschermd stadsgezicht, dat tot op heden zijn karakter gaaf heeft weten te behouden;
- Als belangrijk onderdeel van het door de RCE aangewezen wederopbouwgebied de Westelijke Tuinsteden
- Vanwege het nog goed herkenbare karakter van de woonblokken;
- Vanwege de (toenemende) zeldzaamheid van woonblokken gebouwd met het Nemavo-Airey-systeem;
- Cultuurhistorisch als illustratie van de aanpak van de woningnood in de naoorlogse periode. Het complex staat ook symbool voor de enorme sociaal economische ontwikkelingen na de Tweede Wereldoorlog, voor de ideeën over een gezonde leefomgeving met ruimte, lucht en licht en voor de wijkgedachte in de stedenbouw.